

СЕКЦІЯ 2.

Правові аспекти європейської інтеграції України: виклики та перспективи

УДК 332:330.35(477)

Антонюк Микола, Білан Руслан
«Інститут регіональних досліджень
ім. М. І. Долішнього НАН України»,
м. Львів, Україна
hlotsik@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

У сучасному світі в умовах глобалізації та посилення економічної та політичної взаємодії між країнами, адаптація регіональних політик до міжнародних стандартів та норм стає ключовим завданням для багатьох держав. Україна прагнучи до інтеграції з Європейським Союзом (ЄС), зазнає значних змін у своїй політичній, економічній та соціокультурній сферах. Одним із аспектів цієї трансформації є адаптація державної регіональної політики до стандартів та політичних принципів ЄС.

Мету регіональної політики ЄС, яку ще називають політикою згуртування, було визначено як – сприяння гармонійному соціально-економічному розвитку ЄС та його країн-членів [1].

Європейська регіональна політика базується на принципі солідарності країн членів ЄС, а також на економічному принципі, згідно з яким нижчі обсяги виробництва в країнах і регіонах з меншим рівнем розвитку, або країнах і регіонах з високим рівнем безробіття є втратою сукупного потенціалу ЄС [2].

Основи співпраці між Україною та ЄС у сфері регіональної політики були визначені у статті 446 Угоди про асоціацію. Ця стаття передбачала сприяння сторін двосторонньому співробітництву у формуванні та реалізації регіональної політики в Україні.

Сьогодні нормативно-правове регулювання нової регіональної політики в Україні здійснюється через:

- Закон України «Про засади державної регіональної політики» (2015 р.);
- Закон України «Про стимулювання розвитку територій» (2018 р.);
- Закон України «Про особливості стимулювання регіонального розвитку» (2021 р.).

- Державну стратегію регіонального розвитку на 2021-2027 роки;

В останні роки зроблено чимало кроків спрямованих на зближення регіональної політики ЄС та України, зокрема:

- проведено синхронізацію галузевих і стратегічних документів з питань регіонального розвитку загальному, регіональному та місцевому рівні. Україна прийняла Державну стратегію регіонального розвитку на 2021-2027 роки та регіональні стратегії на той самий період, відповідно до європейських стандартів;

- вперше в Державній стратегії регіонального розвитку України виділено функціональні типи територій за аналогією з європейською практикою;

- створено Державний фонд регіонального розвитку в Україні, аналогічно європейським структурним фондам, для фінансування проектів місцевого розвитку, однак в умовах війни в Україні його робота була припинена;

- проведені основні етапи реформи децентралізації, змінюючи систему управління на багаторівневу модель з акцентом на ендогенний розвиток територій і перерозподіл повноважень влади.

Сучасна регіональна політика України зміщує акцент з регіонального на місцевий рівень, зокрема територіальні громади

мають можливості приймати участь у міжнародних грандах вирішуючи таким чином проблеми соціально економічного розвитку території та стимулюють розвиток економіки через активну підтримку діяльності місцевого бізнесу та допомагають більш ефективно використовувати їх конкурентні переваги.

Запроваджено багаторівневу модель, яка згідно реформи децентралізації спрямована на перерозподіл повноважень та акцентується на самостійності територіальних громад.

Через умови війни, перед Україною з'явилися нові виклики для регіонального розвитку, на які потрібно реагувати.

У зв'язку з цим в Україні вели активну роботу з оновлення Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки зорієнтована на врахування сучасної ситуації в Україні зокрема: створення безпекових та соціально-економічних умов для повернення українців в регіони та територіальні громади; розвиток людського капіталу та підсилення економіки на основі внутрішнього потенціалу територій; продовження реформи децентралізації, розвиток інституційної та фінансової спроможності громад та регіонів, розбудову багаторівневого врядування; створення системи координації секторальних та державної регіональної політик; підвищення ефективності та прозорості публічного інвестування, удосконалення фінансових інструментів стимулювання регіонального розвитку [4]. Планування розвитку територій здійснюється, враховуючи структурні зміни в економіці, релокацію бізнесу, зміни у розселенні, логістиці, постійну загрозу з боку РФ та інше.

Реформування державної регіональної політики зумовлене також Євроінтеграційним процесом України.

Нещодавно єврокомісія презентувала звіт щодо готовності України до вступу до ЄС. Наразі Україна забезпечила 2 бали з 5 за категорією «регіональна політика». Це свідчить про необхідність вдосконалення регіональної політики в кількох аспектах.

Так, на сьогодні в нашій країні відсутня правова база для досягнення цілей, передбачених статтями 174–175 Угоди про функціонування ЄС. Йдеться про підтримку сільських територій, віддалених та рідконаселених територій, індустріалізованих зон. Також в Україні відсутній фонд, подібний до European Social Fund+. Державний фонд регіонального розвитку, що діє в нашій країні, наразі спрямований на інші цілі.

Ще один аспект – інституційна структура. У цій частині Єврокомісія вказує на необхідність координації між державними, регіональними та місцевими органами влади. Ця координація має бути більш ефективною для забезпечення ефективного управління коштами європейських структурних фондів.

Наступним аспектом, над яким потрібно працювати в Україні в контексті її Євро-конвергенції, є адміністративна спроможність. Зауваження Єврокомісії з цього питання сформульовані коротко й зрозуміло: децентралізовані органи влади не мають достатньої адміністративної спроможності для управління регіональними операційними фондами ЄС [5].

Хоча Україна провела низку кроків щодо євроінтеграційних процесів, однак регулятивні та інституційні рамки регіонального розвитку лише частково відповідають вимогам ЄС. Успішна реформа децентралізації розширила компетенцію та спроможність громад у сферах політики згуртованості ЄС. Адміністративний потенціал і досвід все ще недостатні для виконання вимог регіональної політики ЄС щодо управління. Залишаються певні проблеми з практичної реалізації та забезпечення виконання законодавства, багаторічного програмування, моніторингу, оцінки та раціонального фінансового управління програмами регіонального розвитку.

Окремим блоком проблемних питань в сфері регіонального розвитку та механізмів регулювання стане ліквідація втрат найбільш постраждалих від війни регіонів.

Список використаних джерел:

1. Прокопчук О, Ковальчук О, Усик Т. Європейська політика згуртування: концептуальні засади, імперативи для України. *Економіка та суспільство*. 2021. № 26.
2. Європейська регіональна політика: натхнення для країн, що не входять до ЄС? Застосування принципів та обмін досвідом. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/international/external_uk.pdf
3. Стратегічне оцінювання функціональних типів територій: потенціал та ризику розвитку: науково-аналітична доповідь / за наук. ред. Ірини Сторонянської. Львів, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. Долишнього НАН України». 2021. 114 с.
4. Міністерство відновлення презентувало проєкт оновленої Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Міністерство інфраструктури України. URL: <https://mtu.gov.ua/news/35052.html>
5. Analytical Report following the Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council Commission Opinion on Ukraine's application for membership of the European Union. Brussels, 2023. 67 p. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/59c236e7-5cc3-421e-b254-50ee2a9454b4_en?filename=SWD_2023_30_Ukraine.pdf (date of access: 14.02.2024).